

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “วิวัฒนาการและอนาคตภาพของการศึกษาคาทอลิก กับการพัฒนาสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิวัฒนาการของการศึกษาคาทอลิกกับการพัฒนาสังคมไทย 2) ศึกษาภารกิจและอนาคตภาพของการศึกษาคาทอลิกกับการพัฒนาสังคมไทย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเอกสาร ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของการศึกษาคาทอลิกกับการพัฒนาสังคมไทย และการวิจัยอนาคตแบบ EDFR. (Ethnographic Delphi Futures Research) ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยอนาคต เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการศึกษาคาทอลิกกับการพัฒนาสังคมไทย การศึกษาได้ศึกษาภาพรวมของการศึกษาคาทอลิก 2 ภาคคือ ภาคประวัติศาสตร์ และภาคอนาคต การศึกษาภาคประวัติศาสตร์ได้จัดแบ่งยุคการศึกษาคาทอลิกเป็น 2 ช่วงคือ การศึกษาคาทอลิกในสมัยอยุธยา และการศึกษาคาทอลิกในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนการศึกษาภาคอนาคต เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของระบบการศึกษาคาทอลิกในบริบทของสังคมไทย ด้านสังคมและสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและการปกครอง ด้านการศึกษาของประชาชน ด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างประเทศ และด้านความร่วมมือระหว่าง การศึกษาคาทอลิกกับการศึกษาแห่งชาติ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องวิวัฒนาการและอนาคตภาพของการศึกษาคาทอลิก กับการพัฒนาสังคมไทย สรุปเป็น 2 ภาค ดังนี้

1. ภาควิวัฒนาการของการศึกษาคาทอลิกกับการพัฒนาสังคมไทย
2. ภาคอนาคตภาพของการศึกษาคาทอลิกกับการพัฒนาสังคมไทย

ภาคที่ 1 :วิวัฒนาการของการศึกษาคาทอลิกกับการพัฒนาสังคมไทย

ในการศึกษานี้ ได้แบ่งประวัติศาสตร์การศึกษาคาทอลิกกับการพัฒนาสังคมไทย เป็น 2 ส่วนด้วยกัน

ส่วนที่ 1 : สมัยอยุธยา (พ.ศ.2056 – 2310)

การศึกษาคาทอลิกเริ่มก่อตัวในสมัยอยุธยา โดยคณะมิชชันนารีโปรตุเกสกลุ่มแรก ที่ได้เดินทางติดตามชาวยุโรปเข้ามาค้าขาย และรับราชการในกรุงศรีอยุธยา หลังจากกลุ่มแรกได้ยุติ

บทบาทหน้าที่ตามสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศของตน รวมทั้งหยุดการค้าขายติดต่อกับ อาณาจักรอูรชยา กลุ่มที่สองเป็นมิชชันนารีชาวฝรั่งเศสได้เดินทางเข้ามาประเทศสอนศาสนา จากการศึกษาวิเคราะห์บริบทของสังคมไทยสมัยอูรชยาที่การศึกษาคาทอลิก ได้เข้ามามีบทบาท และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสรุปแบ่งเป็น 4 ยุค ดังนี้

1. ยุคเริ่มต้น (พ.ศ.2056-2205) มิชชันนารีชาวโปรตุเกสได้จัดการศึกษาอบรมลูกหลานชาวยุโรปที่พำนักอาศัย ติดต่อก้าขาย และรับราชการอยู่ในกรุงศรีอยุธยา เป็นภารกิจ การอภิบาลคริสตชนที่อยู่ต่างประเทศ สอนศาสนาและอบรมความประพฤติกับการจัดการศึกษาให้คนไทยที่สนใจ

บุคคลที่มีบทบาทสำคัญ คือ บาทหลวงวัลด์กัวร์เนรา (Valguamera) ท่านได้รับการยกย่องในฐานะที่เป็นผู้ก่อสร้างวิทยาลัยพระผู้ไถ่ (du Savoir) และเป็นผู้รับผิดชอบการสร้าง กำแพงเมืองในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ ต่อมาบทบาทของท่านได้ยุติไปตามสถานการณ์ทางการเมืองในยุโรป เมื่อโปรตุเกสหมดอำนาจลง ฝรั่งเศสและอังกฤษเป็นมหาอำนาจสืบต่อมา

2. ยุคก่อตั้ง (พ.ศ.2205-2210) มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสได้เดินทางเข้ามาเผยแพร่ศาสนาในอาณาจักรอูรชยา สมเด็จพระนารายณ์ได้ทรงให้การต้อนรับและพระราชทานที่ดินให้ ก่อสร้างวิทยาลัยการศึกษา (General college) จัดการศึกษาสำหรับเยาวชนไทย และคนพื้นเมือง เชื้อชาติต่างๆ ในอูรชยา ทั้งเชื้อสายยุโรปและเอเชีย เป็นการจัดการศึกษาแบบยุโรปสอนเป็นภาษาละติน ฝรั่งเศส ภาษาสยาม และภาษาพื้นเมือง โดยมิชชันนารีได้ศึกษาภาษาสยาม ภาษาพื้นเมือง และวัฒนธรรมไทย จุดประสงค์การศึกษาคือการสอนศาสนาและให้รู้หนังสือ

3. ยุครุ่งเรือง (พ.ศ.2201-2231) เป็นยุคที่มิชชันนารีประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรชั้นสูงของยุโรป มีการจัดการสอนเป็นภาษาละตินตามแบบประเพณีนิยมในยุโรปสมัยนั้น ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งในอูรชยา ในยุโรป และสันตะสำนักพระสันตะปาปาที่กรุงโรม ผลการศึกษาได้สร้างความสำเร็จให้คนไทยทั้งประโยชน์ความรู้ที่ใช้ในการรับราชการ และทำงานในประเทศ การไปศึกษาต่อในยุโรป การแพทย์ สาธารณสุข และการพิมพ์เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ เผยแพร่ในสมัยอูรชยา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับเยาวชนทั้งชายและหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาสำหรับสตรีที่สอนโดยคณะนักบวชหญิงซึ่งเป็นคนพื้นเมือง นับเป็นจุดเริ่มต้นการศึกษาศตรี การศึกษาในระบบหรือระบบโรงเรียนในแผ่นดินสยาม

บุคคลที่มีบทบาทสำคัญคือ พระสังฆราชแลมแบร์ต เคอ ลามอดด์ และ พระสังฆราชลาโน และมิชชันนารีรวมจำนวน 26 คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆราชลาโน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ได้อุทิศตนอย่างสุดชีวิตเพื่อการทำงานสำหรับสังคมไทย มีผลงานของท่านเขียนหนังสือจำนวน 26 เล่ม เขียนเป็นภาษาสยาม ภาษาบาลีและภาษาละติน แสดงถึงความรู้ความสามารถที่เข้าใจคนสยามและวัฒนธรรมสยามเป็นอย่างดี

4. ยุคเสื่อม (พ.ศ.2231-2310) เป็นยุคที่สถานศึกษาคาทอลิก และวัดคาทอลิก

หลายแห่งต้องปิดตัวลง เนื่องจากขาดแคลนมิชชันนารี อันเนื่องมาจากสถานการณ์ยุ่งยากในอยุธยา และยุโรป ไม่ว่าจะเป็นการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 (พ.ศ.2310/ค.ศ.1767) กับการปฏิวัติฝรั่งเศส (พ.ศ.2332/ค.ศ.1789) มิชชันนารีหลายท่านต้องอพยพออกนอกประเทศประเทศเพื่อความอยู่รอด ปลอดภัยจากภัยสงคราม ทำให้การศึกษาหยุดชะงักขาดความต่อเนื่อง ส่วนมิชชันนารีที่เหลืออยู่ มีความรู้ความเข้าใจภาษาสยามน้อย

ส่วนที่ 2 สมัยธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2311 - 2539)

หลังจากยุคเสื่อมในสมัยอยุธยา การศึกษาคาทอลิกได้เริ่มต้นฟื้นฟูขึ้นใหม่อีกครั้ง เป็นการฟื้นฟูขึ้นใหม่ในสมัยธนบุรี และมีการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องมาตามลำดับ สถานการณ์สังคมในสมัยรัตนโกสินทร์ และความเกี่ยวข้องกับบริบทกระแสสังคมโลก สรุปได้เป็น 5 ยุค ดังนี้

1. ยุคก่อนการฟื้นฟู (สมัยธนบุรี-รัชกาลที่ 2) มิชชันนารีได้เข้ามาทำงาน และจัดการศึกษาในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสิน ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างดี โดยเริ่มจากการสอนเด็ก จำนวน 5-6 คน และมิชชันนารีได้รับการสนับสนุนให้จัดการศึกษาสำหรับคนไทย พร้อมกับการสอนศาสนา แต่เป็นเพียงการเริ่มต้นใหม่ในสถานการณ์ของประเทศที่กำลังบูรณะปรับปรุงฟื้นฟู

2. ยุคฟื้นฟู (รัชกาลที่ 3 - 4) เป็นยุคที่การศึกษาคาทอลิกได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาใหม่ และจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นในทุกวัดคาทอลิก ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของมิชชันนารีทุกคน เพื่อให้คนไทยได้รับการศึกษาและเกิดความเข้าใจอันดีกับมิชชันนารี ขณะเดียวกันสังคมไทยก็ได้เรียนรู้และยอมรับคุณค่าของการศึกษาแบบยุโรปที่จะเป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้เท่าทันคนตะวันตกและมีประโยชน์สำหรับการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นผลดีในการติดต่อค้าขาย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของไทยหลังสนธิสัญญาเบาริ่งและการต่อสู้ภัยคุกคามจากลัทธิล่าอาณานิคม

นับได้ว่า การจัดการศึกษาในยุคนี้ประสบความสำเร็จมากขึ้น แม้จะมีปัญหายุ่งยากด้านครูผู้สอนและเงินค่าใช้จ่าย แต่มิชชันนารีก็สามารถผ่านวิกฤติและแก้ไขปัญหาได้ อีกทั้งเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงจัดให้พระโอรสและพระธิดาได้ศึกษาเล่าเรียนแบบยุโรป ทำให้คนไทยอื่น ๆ สนใจศึกษาเล่าเรียนเพิ่มมากขึ้น การศึกษาคาทอลิกได้ขยายตัวและแพร่หลายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่ง ทั้งในภาคเหนือและภาคใต้

3. ยุคคืนชีพ (รัชกาลที่ 5 - 6) เป็นช่วงเวลาที่การศึกษาคาทอลิกประสบความสำเร็จมาก และมีคุณภาพอย่างเห็นได้ชัด มีคณะนักบวชจากประเทศฝรั่งเศสและประเทศอื่น ๆ ได้เข้ามาร่วมจัดการศึกษาแบบสมัยใหม่ สำหรับเยาวชนชายหญิง ประชาชนสนใจการศึกษามากขึ้น และนิยมส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษารวมทั้งในโรงเรียนของมิชชันนารี เพื่อจะได้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและรับราชการ และการจัดการศึกษาคาทอลิกก็ได้เริ่มขยายตัวไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระบบการศึกษาคาทอลิกได้เติบโตและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ทำให้การศึกษาคาทอลิกกลับรุ่งโรจน์อีกครั้งหนึ่ง หรือ เป็นการ “คืนชีพ” ทั้งในด้านแบบอย่างของการจัดการศึกษาในระบบ และ “การศึกษาสตรี” ในแผ่นดินไทย

4. ยุคผู้หว่าน (รัชกาลที่ 7-8) การศึกษาคาทอลิกได้ตอบสนองแผนการพัฒนาลังคมไทยด้วยการขยายการศึกษาออกไปยังภูมิภาคต่าง ๆ มากขึ้นเช่น การจัดศึกษาแบบมีอาชีพของคณะนักบวช การศึกษาสตรี เป็นการแนะนำตัวของโรงเรียนคาทอลิกในต่างจังหวัดอีกหลายแห่งเท่ากับเป็นการเพาะเมล็ดหรือ “หว่าน” เมล็ดพันธุ์การศึกษาแบบใหม่ให้แก่ท้องถิ่นห่างไกล

5. ยุคแตกหน่อตอกิ่ง (รัชกาลที่ 9 – พ.ศ.2539) เป็นยุคที่คณะนักบวชต่าง ๆ ได้เข้าร่วมจัดการศึกษาให้คนไทยเพิ่มมากขึ้น และเป็นช่วงเวลาการถ่ายโอนภารกิจการทำงานของมิชชันนารีให้กับพระสงฆ์นักบวชไทย มีการจัดการศึกษาคาทอลิกเพิ่มมากขึ้น กับเริ่มมีโรงเรียนคาทอลิกของฆราวาสด้วย

ประชาชนตระหนักดีว่าการศึกษาคือสิ่งสำคัญสำหรับชีวิตและอนาคต ได้สนับสนุนบุตรหลานให้ศึกษาเล่าเรียนอย่างกว้างขวาง และเลือกศึกษาในสถานศึกษาคาทอลิกมากขึ้น เพราะเห็นว่าเป็นการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ และไม่เน้นการสอนศาสนา

การจัดการศึกษาคาทอลิกได้พัฒนาตนเองอย่างมาก ทั้งในด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาการศึกษาคาทอลิกและหลักคำสอนศาสนาเป็นกระบวนการปลูกฝังอบรม ให้นักเรียนเป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจ มีความรู้ความสามารถรับใช้สังคมและบ้านเมืองทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนได้เป็นอย่างดี ในเวลาเดียวกันได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เป็นการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือและร่วมมือกันในการจัดการศึกษา 3 กลุ่มคือ กลุ่มโรงเรียนสังฆมณฑล กลุ่มโรงเรียนคณะนักบวช และกลุ่มโรงเรียนฆราวาสคาทอลิก ภายใต้อาณัติของสภาการศึกษาคาทอลิก(ประเทศไทย)

สิ่งสำคัญคือการศึกษาคาทอลิกได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่ดี เป็น “ทางเลือก” ด้านการศึกษาเพื่อรับใช้สังคมไทย และร่วมมือสนับสนุนภารกิจของการศึกษาแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง

จากคุณภาพการจัดการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและปริมาณการศึกษาที่ได้รับ ความนิยม ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาเพิ่มขึ้น จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาคาทอลิกประสบความสำเร็จก้าวหน้าองงามเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์คุณประโยชน์แก่สังคมไทย ยุคนี้เมื่อเปรียบเทียบกับเจริญของต้นไม้ หลังจากเมล็ดพืชได้งอกงามขึ้นเป็นต้นอ่อนแล้ว ก็จะเป็นการแตกหน่อตอกิ่ง พร้อมทั้งเติบโตต่อไปจนเกิดดอกออกผล จึงเรียการศึกษาคาทอลิกยุคนี้ว่า ยุค “แตกหน่อตอกิ่ง”

สถานภาพการศึกษาคาทอลิกปัจจุบัน

การจัดการศึกษาคาทอลิกปัจจุบันเป็นการปรับกระบวนการจัดการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 พบว่า ผู้บริหารการศึกษาคาทอลิกมีความพร้อม และความสามารถที่จะจัดการศึกษามนหลักการศึกษาคาทอลิกที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ และมีความพร้อมที่จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และเหมาะสมกับภารกิจการทำงานอุทิศตนเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติในฐานะพลเมืองที่ดีของชาติ และผู้บริหารการศึกษาคาทอลิกก็ตระหนักว่าจะต้องร่วมมือกับการศึกษาแห่งชาติ ทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น เป็นต้นความร่วมมือระหว่างเพื่อนสถานศึกษาเอกชนด้วยกัน

ภาคที่ 2 : อนาคตภาพของการศึกษาคาทอลิกกับการพัฒนาสังคมไทย

จากการจัดการศึกษาคาทอลิกสำหรับสังคมไทยในอีก 20 ปีข้างหน้า ในบริบทของสังคม ด้านสังคมและสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและการปกครอง ด้านการศึกษาของประชาชน ด้านการศึกษาศาสนา วัฒนธรรมระหว่างประเทศ และความร่วมมือกับภาครัฐในการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ สรุปผลการศึกษาเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวโน้มสังคมอนาคต

ผลการวิจัยอนาคต ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ สถานการณ์สังคมอนาคตในอีก 20 ปีข้างหน้า แสดงภาพสังคมแบบองค์รวม ดังนี้

ด้านสังคมและสภาพแวดล้อมไทย สังคมไทยจะเป็นสังคมเกษตรอุตสาหกรรม มีลักษณะทางสังคมแบบผสมผสานระหว่างสังคมโลกาภิวัตน์แบบพึ่งตนเองและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน บนเส้นทางแห่งการพัฒนาประเทศภาคอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจชุมชน โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก

สังคมไทยเป็นสังคมเปิด ภาคเศรษฐกิจการค้าและการเงินเป็นระบบผูกพันกับเศรษฐกิจโลก ภาคเกษตรกรรมยังไม่เข้มแข็ง และมีปัญหาสาเหตุคือ ปัญหาคอร์ปชั่น และปัญหาความยากจนมากพอสมควร

สถานการณ์ทางการเมือง การปกครอง และการศึกษาของประชาชนอยู่ในระหว่างการปฏิรูปทั้งสามด้านไปพร้อมๆ กัน ภายใต้บทบาทผู้ติของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีแนวโน้มว่าจะประสบผลสำเร็จ โดยภาพองค์รวมในระดับปานกลาง

สถานการณ์การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างประเทศ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า สังคมไทยจะเป็นองค์กรภูมิปัญญาและวัฒนธรรมระหว่างชาติได้ในระดับ

ปานกลาง นั่นคือ สังคมต้องมุ่งมั่นทำให้สำเร็จอย่างตั้งใจจริง ส่วนการเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา
อบรมและศูนย์กลางเทคโนโลยีระดับภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน

ส่วนที่ 2 : คุณลักษณะของบุคคล

ผลการวิเคราะห์สังเคราะห์เกี่ยวกับศักยภาพและความสามารถของ “ผู้กระทำการ”
ในการจัดการศึกษาคาทอลิกให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย และสอดคล้องกับสังคมไทยในอนาคต
ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้บริหารการศึกษาและครูซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก จะต้อง
มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เด่นในด้านคุณธรรมจริยธรรม และมีเจตคติที่ดี มีค่านิยมทางสังคมที่
อุทิศตนรับใช้สังคม เป็นผู้จัดการศึกษาและแบบอย่างสำหรับนักเรียน ซึ่งเป็นทั้งผู้ร่วมศึกษาเรียนรู้
ในกระบวนการศึกษา และเป็นผลผลิตทางการศึกษาที่จะรับใช้สังคมอนาคต

ส่วนที่ 3: ยุทธศาสตร์ แนวปฏิบัติและนวัตกรรมทางการศึกษา

ระบบการศึกษาคาทอลิกมียึดปรัชญาการศึกษาคาทอลิกและคำสอนศาสนาเป็น
หลักในการจัดการศึกษา ทั้งในด้านหลักสูตร การจัดการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้
การวัดผลประเมินผล ภายใต้การจัดการบริหารที่ดีและมีมาตรฐานคุณภาพทางการศึกษา มีระบบ
สนับสนุนทางด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทั้งด้านการจัดผลิตเอง และมีพอเพียงต่อ
การใช้งาน มีการอภิบาลนักเรียนแบบรายบุคคลและชีวิตกลุ่ม กับการฝึกปฏิบัติจริงเสริมสร้าง
ค่านิยมทางสังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชน

สิ่งที่คาดหวังคือระบบการผลิตและพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ครูและบุคลากรการ
ศึกษาในคุณลักษณะที่ประทับใจในจิตตารมณ์การเสียดสละอุทิศตน มีหลักสูตรการศึกษาที่เน้น
บูรณาการคุณธรรม จริยธรรม และมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การศึกษาคาทอลิกต้องร่วมมือ
และมีส่วนร่วมอย่างมีหลักการในการปฏิรูปการศึกษาและการจัดการศึกษาแห่งชาติ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยมีข้อค้นพบ พัฒนาการของแนวคิด และวิธีการจัดการศึกษา
คาทอลิกในบริบททางสังคม ที่เป็นบทเรียนทางประวัติศาสตร์ และภาพแนวโน้มของการจัดการ
ศึกษาคาทอลิกในอนาคต สามารถอภิปรายผลได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ทางสังคม
  2. ธรรมชาติของศึกษาคาทอลิก
  3. การศึกษาคาทอลิกเพื่อการพัฒนา
  4. ระบบการจัดการศึกษาคาทอลิกเชิงพัฒนาแบบองค์รวม
- โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สถานการณ์ทางสังคมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้การศึกษาคาทอลิกมีบทบาทในการพัฒนาสังคมไทยแตกต่างกันไป

1.1. บริบททางการเมืองการปกครอง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า บริบททางการเมืองการปกครองเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การศึกษาคาทอลิกเจริญหรือเสื่อมลงได้ ตัวอย่างเช่น สังคมในสมัยอยุธยา มีการติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติอย่างกว้างขวาง ผู้นำประเทศดำเนินนโยบายเน้นการค้า การเป็นเมืองท่าในภูมิภาค จึงเป็นเหตุให้มิชชันนารีสามารถเข้ามาจัดการศึกษาในสังคมไทยสะดวก และได้รับการสนับสนุนจากผู้นำประเทศเป็นอย่างดี หรืออย่างในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่กษัตริย์มีนโยบายพัฒนาประเทศให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก ซึ่งก็ทำให้การศึกษาคาทอลิกเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าว หรืออย่างเช่นในสมัยรัชกาลที่ 7 ที่อำนาจของการปกครองได้เปลี่ยนจากสถาบันกษัตริย์มาสู่ประชาชนนั้น ก็เป็นได้ชัดว่าการศึกษาคาทอลิกก็ได้มีส่วนในการพัฒนาสังคมในแง่ของการขยายโอกาสและกระจายการศึกษาสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น ตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นชัดว่าบริบททางการเมืองนั้นมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการทำหน้าที่ของการศึกษาคาทอลิกในสังคมไทย เช่นเดียวกันบริบททางการเมืองก็เป็นปัจจัยให้การศึกษาคาทอลิกลดบทบาทลงในบางยุคสมัย ดังเช่นในสมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่การศึกษาคาทอลิกต้องเสื่อมลงเพราะการแย่งชิงอำนาจของผู้ปกครองประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาคาทอลิกเองต้องปรับตัวตามความผันผวนทางการเมือง

1.2. การศึกษาของประชาชน จากปรัชญาของการศึกษาคาทอลิกที่เน้นศักดิ์ศรีและศักยภาพของมนุษย์มาตลอด กระแสความคิดนี้จึงเป็นเหมือน “เชื้อเพลิง” ที่ได้พัฒนาฐานความคิดและจิตสำนึกของคนไทยให้ตระหนักในการใช้ความรู้ความสามารถในการรับใช้สังคมและประเทศ ดังเช่น ในสมัยอยุธยา ท่านปิ่นโต เป็นตัวอย่างของผลผลิตของการศึกษาคาทอลิกที่สร้างสำนึกดังกล่าว และท่านเองก็เป็นคนไทยที่ใช้ความรู้เพื่อประเทศชาติได้อย่างชัดเจน หรือสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นยุคแห่งการเลิกทาส มิชชันนารีก็ได้ช่วยไถ่ทาสและจัดการศึกษาให้ หรือในช่วงหลังประกาศใช้แผนการศึกษาพ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ก็จะเห็นว่าการศึกษาคาทอลิก ได้มีบทบาทในการขยายโอกาสการศึกษาสู่ท้องถิ่นต่างๆ มากขึ้นอย่างชัดเจน

2. ธรรมชาติของการศึกษาคาทอลิก

จากการวิจัยค้นพบเกี่ยวกับธรรมชาติของการศึกษาคาทอลิก เป็นประเด็นอภิปรายคือ คุณค่าและความสำคัญของการศึกษาคาทอลิก และการศึกษาเพื่อการพัฒนาการศึกษาดังนี้

2.1. คุณค่าและความสำคัญของการศึกษาคาทอลิก

ธรรมชาติของการศึกษาคาทอลิกคือ การฝึกอบรมพัฒนาคนให้เป็นบุคคลดี เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สติปัญญาและศีลธรรม ทั้งแบบรายบุคคลและหมู่คณะ โดยยึดหลักธรรมคำสอนของศาสนาเป็นหลักในการจัดการศึกษา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญของมนุษย์และสังคม ที่จะฝึกสอนให้คนเกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองเป็นบุคคลดีและสมาชิกที่ดีของสังคมในฐานะสมาชิก และเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น

การศึกษาคาทอลิกเป็นการจัดการศึกษาที่ยึดหลักคำสอนศาสนา และปรัชญาการศึกษาคาทอลิกเป็นพื้นฐาน เป็นการผสมผสานการศึกษา ศิลปวิทยาการความรู้วิชาการต่างๆ เข้ากับสาระธรรมของศาสนาให้เป็นกระบวนการเดียวกันในการพัฒนาคนและสังคม การศึกษาจึงจัดกระบวนการเรียน การฝึกสอนและการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการปฏิบัติฝึกฝน ท่องจำ หรือทำความเข้าใจอย่างแตกฉาน และการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นที่ถ่ายทอด หรือแบ่งปัน และการวิเคราะห์ให้ไตร่ตรองด้วยหลักธรรมหรือศีลธรรม วิสัยทัศน์ และเป้าหมายชีวิตด้วยวิธีการฝึกฝนจิตสมาธิ ให้เป็นความคิดที่เหมาะสมกับบริบทสภาพแวดล้อมทางสังคม และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น การศึกษาจึงมีลักษณะเป็นกระบวนการ เป็นเครื่องช่วยนำทางให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ เกิดปัญหาเข้าใจจนสามารถปฏิบัติได้จนบรรลุผล ทำงานช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือสังคม ดังนั้นการศึกษาคาทอลิกจึงมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือ การพัฒนาคนให้เป็นบุคคลดีครบถ้วนดังแบบอย่างของพระเยซูคริสต์ ซึ่งทรงเป็นทั้งอาจารย์และแบบอย่างชีวิต (มัทธีว, 5 : 48; Pius XI, 1929, par. 101)

การจัดการศึกษาคาทอลิก ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบันทั้งมิชชันนารี พระสงฆ์ นักบวชชายและหญิง รวมทั้งผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาต่างตระหนักว่า ธรรมชาติ และคุณค่าของการศึกษาคาทอลิกคือ กระบวนการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลดี และเป็นคริสตชนที่ดี หมายถึงบุคคลจะได้รับการพัฒนา และพัฒนาตนเอง มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม การศึกษาจึงต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สังคมความรู้ภูมิปัญญา และพัฒนากระบวนการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม และใช้ทำงานได้อย่างบรรลุผลตามสภาพแวดล้อมและตามยุคสมัย

2.2. ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษา

บทบาทหน้าที่จัดการศึกษาคาทอลิก ยึดหลักว่า ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของครอบครัว(บ้าน) หรือพ่อแม่เป็นอันดับแรก เป็นหน้าที่ของพระศาสนจักร(วัด) และรัฐที่ต้องจัดการศึกษาให้แก่สมาชิกของตนและร่วมมือกันในการจัดการศึกษา เพื่อให้เขาได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถ เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาไทย ที่ยึดหลัก บ ว ร คือ การศึกษาเป็นหน้าที่ของ บ้าน วัด และ โรงเรียน ส่วนการศึกษาคาทอลิกถือว่าเป็นหน้าที่ของครอบครัว(บ้าน) พระศาสนจักร(วัด) และรัฐ แนวคิดหลักเกณฑ์จึงมีสภาพคล้ายกัน

2.3. เนื้อหาสาระของการศึกษา

ความรู้ที่เป็นเนื้อหาสาระสำคัญของการศึกษาคือ ความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถทำงานเพื่อชีวิตตนเองและเพื่อผู้อื่น การศึกษาต้องสร้างความรู้ความ

เข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์ ศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพของมนุษย์และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เน้นความสำคัญของชีวิตจิต ธรรมชาติและสังคม โดยยึดหลักคำสอนของศาสนาเป็นพื้นฐาน ประกอบกับความรู้วิทยาการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ด้านสังคม การดำเนินชีวิตในสังคม หมักคณอย่างมีความหมายและเป็นสุข เน้นคุณค่าของชีวิตมากกว่าวัตถุ

ดังนั้น สารสำคัญคือ การเป็นคนดี เป็นคนมีความรู้ความสามารถ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ดังที่กำหนดเป็นบรรทัดฐานในการจัดการศึกษา หรือหลักสูตร การศึกษา และการเรียนการสอนคือ “ความรู้คู่คุณธรรม” “คุณธรรมนำความรู้” และ “คุณธรรม นำความรู้คู่ความสุข”

2.4. สภาพแวดล้อมทางการศึกษา

บรรยากาศสถานศึกษามีส่วนสำคัญที่จะเสริมสร้างการเรียนรู้ และฝึกฝนตนเองของผู้เรียน ทั้งบรรยากาศในห้องเรียน การทำกิจกรรมร่วมกัน ทำงานร่วมกันและอยู่ร่วมกัน นักเรียนจะได้พัฒนาตนเอง ได้เรียนรู้จักตนเอง แลกเปลี่ยนความคิดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และที่สำคัญคือเรียนรู้จากแบบอย่างชีวิตและคำสอนของครู ทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการของชีวิต เข้าถึงความ เป็นเหตุผลตามธรรมชาติและสัจธรรมของชีวิต ดังนั้นในการจัดการศึกษาคาทอลิกทุกสมัย สิ่งที่เน้นเสมอคือ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศทางการศึกษา แม้ว่า จะเป็น“สิ่งใหม่” เมื่อมิชชันนารีจัดให้นักเรียนนักศึกษาอยู่ประจำแบบหอพัก ได้กำหนดตารางเวลาเรียน เวลาทำการบ้านหรืองานมอบหมาย จึงเป็นการกำหนดสภาพแวดล้อมเป็นเครื่องมือส่งเสริม การศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกฝนตน

ในแต่ละภาคการศึกษาและปี สถานศึกษาจะเน้นบรรยากาศ ทั้งโรงเรียนเป็นสนามแห่งการเรียนรู้ของนักเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมความรู้ และการฝึกฝนทำงานร่วมส่วนในการทำกิจกรรม การทำงานร่วมกับครู ดังนั้น ในแต่ละปีการศึกษา จึงกำหนดกิจกรรมและโครงการการศึกษาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การเรียนการสอน การวัดผล การอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมชมรมหรือพัฒนา และกิจกรรมตามโอกาส สำคัญ เพื่อพัฒนานักเรียนทั้งครบ ในบรรยากาศของการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ที่บูรณาการ คุณธรรม จริยธรรม ในการดำรงชีวิต เป็นการฝึกฝนสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชน

2.5. การศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยค้นพบว่า การจัดการศึกษาคาทอลิก ตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงสมัยปัจจุบัน มีกระบวนการพัฒนาการศึกษาในตัวเอง ดังนี้

2.5.1. การศึกษามีการปรับแก้ไขตัวการศึกษาเอง

เมื่อมิชชันนารีในสมัยอยุธยา ได้ศึกษาเรียนรู้ว่ามีแนวคิด “กฎระเบียบนิยม” (Jensenism) ที่ยึดหลักว่า ทุกสิ่งต้องทำตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดทุกตัวอักษร

ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เป็นกระแสความคิดที่รุนแรงและแพร่หลายในสังคมยุโรป และเกรงว่ามีผลกระทบต่อเมืองสยาม ทำให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติตนตามความเชื่อศาสนา และการศึกษาในบริบทสังคมต่างถิ่นและต่างวัฒนธรรม มิชชันนารีจึงได้ปรับแนวคิด และเนื้อหาความรู้แนวใหม่ที่ป้องกันและแก้ไขความคิดผิด ๆ รวมทั้งปรับกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงด้วย

ปี ค.ศ. 1868/พ.ศ. 2411 มิชชันนารีคือพระสังฆราชคูปองด์ ได้ไปร่วมประชุมสังคายนาวาติกัน ครั้งที่ 1 ณ กรุงโรม ได้รับแนวคิดใหม่จากการประชุมและสมณสาโรชิตลาบาส (Syllabus) เป็นคำสอนหลังสังคายนาวาติกัน ครั้งที่ 1 ที่ปรับแนวคิดกฎหมายพระศาสนจักร และวิธีการบางประการของพระศาสนจักร เพื่อป้องกันการหลงผิดเกี่ยวกับลัทธิพหุเทวนิยม ธรรมชาตินิยม และเหตุผลนิยมแบบสุดโต่งทุกชั้นตอน ด้วยการสอนแนวคิดที่ถูกต้อง ปรับเนื้อหาความรู้ และพัฒนาวิธีการศึกษาให้ทุกคนให้ได้เข้าใจอย่างถูกต้อง

ปี ค.ศ. 1965/พ.ศ. 2508 การศึกษาคาทอลิกได้ปรับแนวคิดด้านสังคมและการพัฒนาสังคมใหม่ ตามแนวคิดและคำสอนของพระสังคายนาวาติกัน ครั้งที่ 2 ให้เป็นการศึกษา และการดำเนินชีวิตในโลกสมัยใหม่ โดยมีหลักปฏิบัติที่ถูกต้องในกระแสสังคมของโลกสมัยใหม่ ไม่หลงไปกับกระแสวัตถุนิยม และลัทธิทันสมัยนิยม ตามแนวทางของพระธรรมนูญแห่งพระศาสนจักรคาทอลิกว่าด้วย “พระศาสนจักรในโลกสมัยนี้” (Pastoral Constitution on the Church in the Modern World) ที่เน้นคุณค่าของมนุษย์และประชาคมมนุษย์ในสังคมโลกสมัยปัจจุบัน และคำแถลงเรื่อง “การอบรมตามหลักคริสตธรรม” (Declaration on Christian Education) เน้นถึงความสำคัญของการศึกษาอบรมในชีวิตมนุษย์ ที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีและสิทธิของมนุษย์ และครอบครัวในการอบรมสอนบุตรหลาน และการเน้นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมในการศึกษาอบรมเยาวชน เป็นต้น สิทธิหน้าที่ของบิดามารดาในการอบรมบุตรของตน ความสำคัญของโรงเรียน และหน้าที่ของโรงเรียนคาทอลิก บทบาทในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ เป็นหน้าที่ของสภาการศึกษาคาทอลิก(ประเทศไทย) ได้นำสาระคำสอนมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษา และการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับยุคสมัย เป็นต้น การจัดการศึกษาเพื่อประชาชน มิใช่เพื่อการสอนศาสนา และเน้นถึงคุณค่าของการนับถือศาสนาของตนกับเคารพต่อคุณค่าภูมิปัญญา และวัฒนธรรม

2.5.2. การศึกษาเป็นสนามแห่งการแลกเปลี่ยนความรู้ และการศึกษาเอง

เมื่อมิชชันนารีจัดการศึกษาขึ้นในประเทศไทย เกิดเป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ของดีที่อยากได้” กล่าวคือ มิชชันนารีมีความเห็นว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญของมนุษย์และสังคมที่จะพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตและความจริง รวมทั้งการเรียนรู้จักและเชื่อในคำสอน หลักธรรมของศาสนาด้วย เพราะว่ามีมิชชันนารีส่วนใหญ่เป็นบุคคล

ที่สำเร็จการศึกษาในมหาวิทยาลัยในยุโรป เช่นมหาวิทยาลัยซอร์บอนน์ กรุงปารีส จึงได้จัดตั้งวิทยาลัยการศึกษา (General College) สอนคนไทยและคนพื้นเมืองในสยาม ด้วยระบบการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาแบบยุโรป มีวิธีการเรียนการสอน การสอบและวัดผลเหมือนในยุโรปทุกประการ แต่เป็นการสอนต่างถิ่น ผลปรากฏว่า คนไทยสามารถศึกษาเล่าเรียนได้อย่างดีเยี่ยม ในขณะที่การศึกษาไทย เป็นการศึกษาแบบอิสระ เป็นการศึกษาแบบวัด พระครูหรือภิกษุ เป็นผู้สอน เป็นการศึกษาเรียนรู้โดยยึดการศึกษาพระธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นหลัก และสอนเฉพาะผู้ชายเท่านั้น ดังนั้นเมื่อมีการเผชิญหน้าและเปรียบเทียบกัน คนไทยก็อยากรู้จักของใหม่ จึงเป็นการตอบสนองกับการศึกษาแบบใหม่ ที่เรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “ของใหม่ที่นำลง” ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ของสังคมไทย ก่อนที่จะพิจารณายอมรับในสมัยรัตนโกสินทร์ว่า “ของใหม่” หรือ “ของดี” ซึ่งหมายถึง การศึกษาแบบตะวันตก มีรูปแบบการศึกษาที่เป็นระบบชัดเจนกว่า สามารถนำมาประยุกต์ใช้จัดการศึกษาไทยได้ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาประเทศได้

2.5.3. การปรับตัวให้ทันสมัย

มิชชันนารีได้เชิญคณบดีนักบวชจากประเทศตะวันตก เป็นต้น จากฝรั่งเศส คณะภราดาเซนต์คาเบรียล และคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร์ เข้ามาจัดการศึกษาแบบทันสมัย แบบการศึกษาตะวันตก ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายในยุโรป และสหรัฐอเมริกา เป็นการศึกษาาระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ซึ่งนำบทเรียนจากต่างประเทศเข้ามาเป็นหนังสือ และหลักสูตรการเรียนการสอนในประเทศไทย เช่น หนังสือภาษาอังกฤษ Classwork หนังสือพีชคณิต (Algebra) หนังสือเรขาคณิต (Geometry) ฯลฯ และเป็นระบบการศึกษาที่เน้นบูรณาการศีลธรรมจริยธรรมในกระบวนการศึกษา ทำให้เกิดการเปรียบเทียบ การเรียนรู้ศึกษาเป็นแบบหรือแนวทางที่ปรับใช้สำหรับการจัดการศึกษาไทยให้มีคุณภาพและทันสมัยต่อไป เป็นต้นในสมัยการปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5 ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ นวัตกรรมทางการศึกษาไทยคือ หนังสือสอนภาษาไทย “ดรุณศึกษา” เล่ม 1-4 ของเกษญาจารย์ ฟ. ฮีแลร์ ภราดาชาวฝรั่งเศสผู้แต่ง เป็นแบบเรียนสอนภาษาไทยที่มีคุณค่าและระเบียบแบบแผนที่ดีมากชุดหนึ่ง ทำให้เกิดการปรับตัวทางการศึกษาในประเทศไทยไม่มากนักน้อย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์การศึกษาคาทอลิกในประเทศไทยที่เรียกว่า “มามาดีใหม่ โฉโลกว่าเดิม”

3. การศึกษาคาทอลิกเพื่อการพัฒนา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์และสังคม เป็นต้น ในยุคสมัยที่ให้ความสำคัญกับสังคมแห่งความรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้ และการใช้ความรู้เป็นฐานการพัฒนาประเทศ ดังนี้ เมื่อพิจารณาบทบาทของการศึกษาในบริบททางสังคม และสภาพแวดล้อมการศึกษา จึงเป็นพลังปัญญาทางสังคม ทั้งภูมิปัญญาและปัญญาใหม่ ที่เป็นอาวุธสำคัญแห่งชาติ เป็นทั้งระบบภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็ง เป็นระบบป้องกันภัยหรือเตือนภัยล่วงหน้า และเป็นระบบศูนย์กลางแห่งยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

จากการศึกษาวิจัย ค้นพบพัฒนาการแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาคาทอลิก ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์และสังคม ในบริบททางสังคมและสภาพแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1. การศึกษาเพื่อการพัฒนาศาสนา

ในยุคแรกที่มีการศึกษาคาทอลิกเข้ามาในประเทศไทย มิชชันนารีได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการประกาศสอนศาสนา ด้วยการจัดการศึกษาแบบยุโรป ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นยุคสมัยที่การศึกษากับศาสนาเป็นเนื้อเดียวกัน การสอนหนังสือจะใช้พระคัมภีร์เป็นเนื้อหาสาระในการศึกษาเล่าเรียนเป็นหลัก นอกนั้นจะเป็นการศึกษาวิชาการต่าง ๆ ที่ศึกษากันในประเทศยุโรป เป็นวรรณกรรมภาษาละตินที่มีชื่อเสียงมาก รูปแบบการเรียนการสอนเป็นการสอนอย่างมีระเบียบแบบแผน การศึกษาภาษาแบบวิเคราะหฺ์ การเรียนด้วยบทเพลง การทดสอบ และการวัดผลที่เข้มงวด โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ การศึกษาเพื่อการเผยแผ่ศาสนา

ในสมัยรัตนโกสินทร์ มิชชันนารีได้ปรับเปลี่ยนการศึกษาเป็นรูปแบบใหม่ เป็นการศึกษาเพื่ออบรมสอนคนให้เป็นคนดี มีวิชาความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและเป็นพลเมืองดีของชาติ

3.2. การศึกษาเพื่อการจัดระเบียบทางสังคมและการพัฒนาสังคม

การศึกษาคาทอลิกเข้ามาในประเทศไทย ในสมัยสังคมมีการจัดระเบียบทางสังคมเป็นระบบ “เจ้า” และระบบ “ไพร่ และ ทาส” มีกติกาทิศังคมที่เป็นแบบแผนคือ ไพร่ต้องรับใช้นาย หรือ เจ้า ประมาณปีละ 6 เดือน หรือส่ง “ส่วย” แทนการทำงานรับใช้เจ้านาย แต่กติกาใหม่ของชาวคริสต์คือ ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ จะต้องหยุดงานในวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันพระเจ้า เพื่อไปร่วมพิธีกรรม จึงเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องสืบเนื่องมาจากการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสอนคนให้เปลี่ยนศาสนา เป็นกติกาใหม่ในสังคมเก่า และในทำนองเดียวกัน ผู้ที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ ก็จะใช้กติกาใหม่คือ การเปลี่ยนเป็นคนจากสังกัดเดิม เช่น เป็นไพร่ในสังกัดขุนนางกรมมหาดไทย เมื่อเป็นคนคริสต์ก็ต้องเปลี่ยนเป็นสังกัดกรมพระคลัง ซึ่งรับผิดชอบดูแลการค้าขาย และชาวต่างประเทศ ทำให้กำลังพลในสังกัดขุนนางมีการเปลี่ยนแปลงได้ ฉะนั้น การศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการจัดระเบียบการทางสังคม และพัฒนาสังคม เช่น ในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงดำเนินการเลิกทาส การศึกษาได้พัฒนาแนวคิดของประชาชนเกี่ยวกับศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชน การศึกษาจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ให้เป็นคนมีความรู้ความสามารถที่จะ “กระทำการ” ใด ๆ จึงทำให้ “คน” เปลี่ยนแปลงจากจิตสำนึกที่เป็น “ทาส” เป็นจิตสำนึกที่เป็น “ไท” และเป็นบุคคลที่สามารถใช้ศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์ พัฒนาตนเองและสังคมได้ เทียบเท่า “ขุนนาง” หรือ “เจ้านายเก่า” ได้ เป็นการเปลี่ยนจิตสำนึกคน ซึ่งทำให้การเลิกทาสมีผลสมบูรณ์ และเปลี่ยนสภาพสังคมเป็น “สังคมใหม่” ที่ดีกว่า

สมัยปัจจุบัน การศึกษาเป็นเครื่องมือทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญมาก ในการให้ความรู้ และติดพลัง ตีควาฐทางปัญญาให้ประชาชนเป็นยกระดับคุณภาพคน และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า ตามวิสัยทัศน์ของการพัฒนา และสร้างสังคมที่พึงประสงค์ร่วมกัน

3.3. การศึกษาเพื่อการพัฒนาวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

การศึกษาเรียนรู้ของคน เป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา เจตคติ ศิลปะ พิธีกรรม ภาษาและวิถีรูปแบบชีวิต ที่สะท้อนภาพแห่งภูมิปัญญา วัฒนธรรม ระบบคิด ระบบคุณค่าของสังคม รวมทั้งเป็นการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ ที่เป็นทั้ง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มีรูปแบบการถ่ายทอด สืบสานและถ่ายทอด ตามความถนัดและรู้คิดของคนในสังคม การศึกษาไทยมีลักษณะการเรียนรู้ แบบธรรมชาติ ตามลักษณะนิสัยคนไทยที่ชอบชีวิตเรียบง่าย สบาย ๆ สนุกสนานรื่นเริง มีวัฒนธรรม “การละเล่นร้องรำทำเพลง” เมื่อมีการปะทะสังสรรค์กับการศึกษาแบบมิชชันนารี ซึ่งมี ลักษณะแบบเข้มงวดเคร่งครัด แบ่งเรื่อง “งาน” เรื่อง “เล่น” และเรื่อง “เรียน” ออกจากกันอย่าง ชัดเจน ลักษณะการปะทะสังสรรค์ทางการศึกษา จึงเป็นการเรื่องของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ต้อง เปลี่ยนแปลงด้วย สังคมไทยจะเป็นผู้ตัดสินใจและเลือกใช้เชิงสร้างสรรค์วัฒนธรรม หรือปรับเปลี่ยน วัฒนธรรม หรือเพิกเฉย

เมื่อสังคมไทยยอมรับการศึกษาแบบตะวันตกและการศึกษาคาทอลิก ซึ่งมี ลักษณะการศึกษาที่เป็นระเบียบแบบแผน สอนคนให้มีระเบียบวินัยดี มีคุณธรรม แต่ขณะเดียวกัน ก็รับคุณลักษณะ และแนววิถีชีวิตอันเนื่องมาจากระบบการศึกษาแบบไทย ๆ รักษาธรรมชาติแห่ง ความเป็นไทย การมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ ผู้มีพระคุณ และครูอาจารย์ และชีวิตที่สนุกสนานรื่นเริง เป็นเอง

การศึกษาจึงเป็นกระบวนการรังสรรค์วัฒนธรรม และมีอิทธิพลต่อการ ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตด้วย

3.4. การศึกษาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการต่างประเทศ

การศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และการต่างประเทศ ควบคู่กันไป แม้จะไม่มีภาระชัดเจนว่า การศึกษาคาทอลิกในสมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นการศึกษาสอนคนไทยให้สามารถใช้ภาษาต่างประเทศได้ แต่เมื่อประเทศไทยมีการค้าขายกับ ชาวยุโรปอย่างกว้างขวาง ต้องการศึกษารับรู้จักประเทศคู่ค้า และต้องการความรู้เรื่องการเดินเรือ ทะเล ความรู้เรื่องแผนที่โลก เข็มทิศ และความรู้เกี่ยวกับวิทยาการ เทคโนโลยีใหม่ที่จำเป็น และเป็นประโยชน์ต่อคนไทย และต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาคาทอลิกได้เป็นส่วนหนึ่งในการจัด การศึกษา เพื่อสนองตอบความต้องการของประเทศชาติเพียงแต่อาจจำกัดอยู่กับชนชั้นสูงหรือกลุ่ม พ่อค้า

การศึกษายังคงเป็นการพัฒนากำลังคนสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรม หรือเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ ผลิตเพื่อเป็นสินค้าส่งออก การศึกษาฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็นอย่างเห็นได้ชัด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3.5. การศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ

การศึกษาคาทอลิกมีบทบาทในการพัฒนาคนไทย จากส่วนย่อย หรือกลุ่มคนกลุ่มเล็ก ๆ ในสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน การศึกษาคาทอลิกยังคงทำงานให้การศึกษาศึกษาฝึกอบรมพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้การศึกษาที่มีคุณภาพ และทันสมัยจนกล่าวได้ว่า “ผลผลิต” ของการศึกษาคาทอลิก แม้จะเป็น “หน่วยย่อย” ใน “ผลรวม” ของประเทศ แต่ก็ยังเป็นผลสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจ ซึ่งได้รับการเรียกร้องให้ร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (หรือ สภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติในอนาคต) ร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ (หรือสภาการศึกษาเอกชนในอนาคต) และร่วมมือระหว่างเพื่อนสถานศึกษาคาทอลิกด้วยกันเองต่อไป ให้เป็นกลุ่มผู้นำที่เข้มแข็งที่มี “ของดี ที่อยากให้” ในรูปแบบใหม่ ที่เป็นหลักประกันมาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษาแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในมิติแห่งการมีส่วนร่วม และร่วมมือกันตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การศึกษาคาทอลิกจะต้องตอบสนองรับใช้สังคม เป็นกลไกส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ทั้งการพัฒนาชุมชนเมืองหลวง ชุมชนเมือง และชุมชนชนบท ทั้งในระดับรากหญ้าและองค์กรร่วมแห่งการพัฒนา

ก. การศึกษาคาทอลิกเพื่อการพัฒนาเชิงคุณภาพ

ระบบการศึกษาคาทอลิกมีหลักการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีปรัชญาการศึกษาคาทอลิก และคำสอนศาสนาเป็นพื้นฐานสำคัญที่อำนวยให้การจัดการศึกษาเป็นระบบ การศึกษาที่มีศักยภาพสูงเชิงบูรณาการคุณธรรมจริยธรรม สร้างสรรค์คนให้เป็นคนดี มีวินัย มีความรู้ความสามารถ และมีศักยภาพสูงในการทำงาน ประกอบอาชีพ หรือ “กระทำการ” ใด ๆ อย่างผู้มีความรับผิดชอบและเสียสละอุทิศตน

กระบวนการศึกษาคาทอลิก เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นคุณค่าความสำคัญของมนุษย์ เคารพต่อศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพของมนุษย์ มีลักษณะเด่นชัดในการถ่ายทอด และฝึกอบรมคุณธรรม และการเรียนการสอนที่เน้น “เด็ก” เป็นสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ และฝึกฝนตนเองในขณะเดียวกัน เน้น “ครู” เป็นผู้ขับเคลื่อนศักยภาพของเด็กให้ออกจากภายในด้วยการจัดประสบการณ์หรือใช้สื่อภายนอกใด ๆ ให้เกิดการเรียนรู้ ศึกษา และฝึกฝนจนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจ เข้าถึงเหตุผลตามธรรมชาติและสัจธรรมแห่งชีวิต

ข. การศึกษาคาทอลิกเพื่อการพัฒนาเชิงปริมาณและการประสานเขตพื้นที่

ระบบการจัดการศึกษาคาทอลิก มีรูปแบบเป็นการจัดการแบบเครือข่ายที่มีศักยภาพสูงมาก ทั้งในการรวมกลุ่มและการร่วมมือกัน การแลกเปลี่ยนความรู้วิธีการทำงาน และแบ่งปันบุคลากรในการทำงาน แสดงให้เห็นเป็นศักยภาพในเชิงการพัฒนา 3 รูปแบบ คือ

1) ระบบการจัดการศึกษาเชิงพัฒนาแบบเครือข่าย

ปัจจุบัน สถานศึกษาคาทอลิกมีการรวมกลุ่มทำงานเป็น 3 กลุ่มคือ

1.1). กลุ่มโรงเรียนของสังฆมณฑล

ก. การศึกษาระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน	119 แห่ง
ข. การอาชีวศึกษา	จำนวน	6 แห่ง
ค. การอุดมศึกษา	จำนวน	2 แห่ง
	รวมจำนวน	127 แห่ง

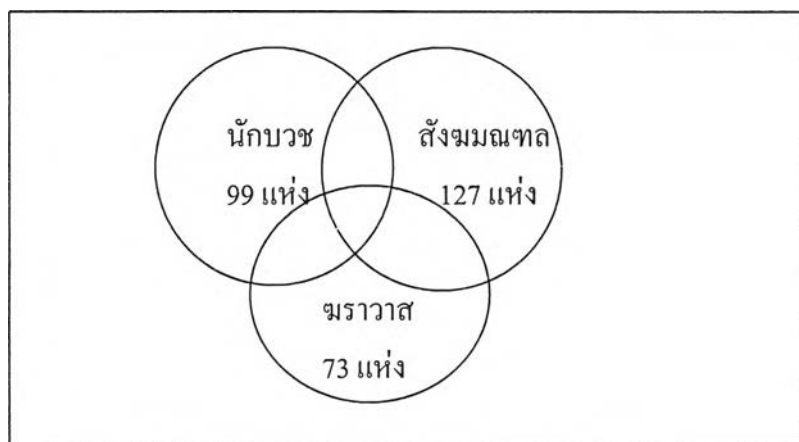
1.2). กลุ่มโรงเรียนของคณะนักบวช

ก. การศึกษาระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน	91 แห่ง
ข. การอาชีวศึกษา	จำนวน	7 แห่ง
ค. การอุดมศึกษา	จำนวน	1 แห่ง
	รวมจำนวน	99 แห่ง

1.3). กลุ่มโรงเรียนคาทอลิกของฆราวาส

ก. การศึกษาระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน	64 แห่ง
ข. การอาชีวศึกษา	จำนวน	8 แห่ง
ค. การอุดมศึกษา	จำนวน	1 แห่ง
	รวมจำนวน	73 แห่ง

แผนภาพที่ 10 : แสดงกลุ่มโรงเรียนคาทอลิกและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม

จากแผนภาพที่ 10 แสดงให้เห็นถึงกลุ่มโรงเรียนคาทอลิกทั้งสามกลุ่ม ที่จัดการศึกษาอยู่ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ การทำงานแบบรวมกลุ่มทำให้การศึกษาคาทอลิกมีความเข้มแข็งในการจัดการและประสานงาน แม้ว่าจะเป็นกลุ่มเล็ก มีศูนย์กลางการประสานงาน คือ สภาการศึกษาคาทอลิก

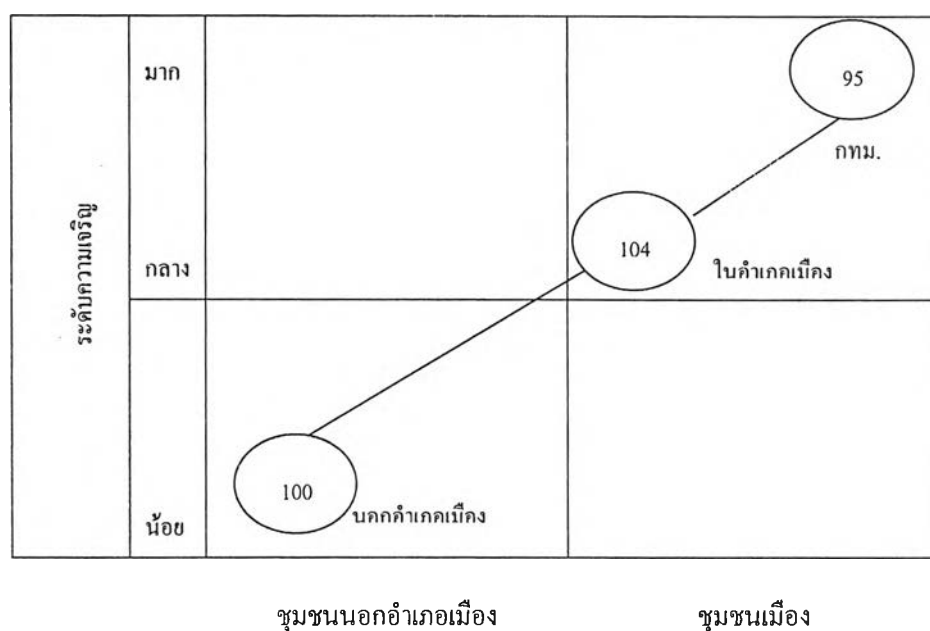
2) ระบบการจัดการศึกษาเชิงพัฒนาเขตพื้นที่ชุมชน

ระบบการจัดการแบบเครือข่ายแบบเขตพื้นที่ แสดงให้เห็นศักยภาพการจัดการศึกษาคาทอลิก ในเชิงความร่วมมือกับชุมชนและเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีโรงเรียนในเขตพื้นที่ชุมชนดังนี้ กรุงเทพมหานคร ในอำเภอเมืองกับนอกอำเภอเมือง คือ

ก. ชุมชนเมือง กรุงเทพมหานคร	จำนวน 95 แห่ง
ข. ชุมชน ในเขตอำเภอเมือง	จำนวน 104 แห่ง
ค. ชุมชน นอกเขตอำเภอเมือง	จำนวน 100 แห่ง

พิจารณาจากแผนภาพ แสดงที่ตั้งของสถานศึกษาในเขตชุมชน ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 11(8): แสดงที่ตั้งสถานศึกษา ในเขตพื้นที่/ชุมชน

หมายเหตุ : ตัวเลข ในวงกลม แสดงจำนวนสถานศึกษา ในแต่ละระดับชุมชน

การจัดการศึกษาคาทอลิก ทำงานอยู่ในเขตพื้นที่ 3 ลักษณะ คือ เขต กรุงเทพมหานคร จำนวน 95 แห่ง เขตชุมชนในเมือง จำนวน 104 แห่ง และเขตชุมชนนอกเมือง จำนวน 100 แห่ง เป็นเครือข่ายการให้บริการด้านการศึกษารับใช้สังคม ในเขตพื้นที่ทั้ง 3 ลักษณะ

เพื่อการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม จากชุมชนชนบทสู่ชุมชนเมือง เป็นสื่อเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาการศึกษาระหว่างพื้นที่ได้พอสมควร

4. ระบบการจัดการศึกษาคาทอลิกเชิงพัฒนาแบบองค์รวม

กล่าวโดยสรุป การศึกษาคาทอลิกในประเทศไทยมีวิวัฒนาการการทำงานในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ รวมเป็นเวลา 488 ปี (พ.ศ. 2056 – 2544) นับตั้งแต่มิชชันนารี ชาวโปรตุเกสได้เข้ามาทำงานอภิบาลคริสตชนชาวยุโรปในอยุธยา และจัดการศึกษาในระยะก่อตั้ง หรือเป็นเวลา 339 ปี (พ.ศ. 2205 – 2544) นับตั้งแต่มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสเข้ามาเผยแพร่ศาสนา และจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์ จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาคาทอลิกมีความแข็งแกร่ง และซื่อสัตย์รับใช้สังคมไทยมาเป็นเวลายาวนาน

4.1. ระบบการจัดการศึกษาคาทอลิก

การศึกษาคาทอลิกเพื่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม คือ การทำงานของสภาการศึกษาคาทอลิก(ประเทศไทย) ที่เป็นหน่วยประสานงานการจัดการศึกษาคาทอลิกในนามของพระศาสนจักรแห่งประเทศไทย ในฐานะที่เป็นหน่วยงานด้านนโยบายและการประสานงานของกลุ่มโรงเรียนจำนวน 299 แห่ง และเป็นตัวแทนความร่วมมือกับการศึกษาแห่งชาติทั้งในการปฏิรูปการศึกษา และการพัฒนาการศึกษาเอกชน

การศึกษาคาทอลิกเป็นระบบการจัดการศึกษาที่มีหลักการและปรัชญาการศึกษาที่ชัดเจน เป็นพื้นฐานสำคัญ ทำให้มีคุณลักษณะเอกลักษณ์ของตนเองอย่างเด่นชัด ซึ่งทำให้เป็นการจัดการศึกษาที่เกิดผลสำเร็จและสร้างคุณค่ามากมายแก่สังคมไทย เป็นต้น รูปแบบการจัดการศึกษา ปรัชญาการศึกษา แบบอย่างของมิชชันนารีและผู้บริหารการศึกษา ครูอาจารย์ที่ทำงานอุทิศตนในการจัดการศึกษาเพื่อสังคมไทยอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย และผลงานที่สำคัญคือศิษย์เก่าที่เป็นผลสำเร็จของการศึกษา ซึ่งเป็นผู้อุทิศตนทำงาน สร้างสรรค์สังคมไทยได้อย่างประจักษ์ชัดแจ้ง

ระบบการศึกษาคาทอลิกยังเป็นระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นต้น ศักยภาพด้านกำลังคน ที่มีจิตคารมณเสียสละ มีอุดมการณ์สูง อุทิศตนอย่างแท้จริง และมีจิตวิญญาณในการทำงานเพื่อรับใช้สังคมไทย จะเป็นรูปแบบ หรือ แนวการจัดการศึกษาดั้งเดิมที่ดีสำหรับการจัดการศึกษาในประเทศไทย

คุณลักษณะเด่นชัดคือ การจัดการศึกษาที่ยึดหลักธรรมคำสอน และปรัชญาการศึกษาเป็นพื้นฐานการบริหารจัดการ และการเรียนการสอน เป็นศักยภาพที่สมควรเสนอเป็น “ทางเลือก” การศึกษาที่ดีสำหรับสังคมไทย แต่กำลังที่เป็นกลุ่มเล็กก็คงทำให้การศึกษาคาทอลิกเป็น “ทางเลือก” เชิงคุณภาพ มากกว่า “ทางเลือก” เชิงปริมาณ จึงสามารถรับใช้ประเทศ

ชาติได้ตามกำลังความสามารถ เปรียบเทียบกับ “กำลังพลส่วนใหญ่” คือการศึกษาภาครัฐ ที่ต้องรับใช้ชาติอย่างเต็มกำลัง และมีประสิทธิภาพได้ดี

การศึกษาคาทอลิก เป็นการศึกษาที่พัฒนาคน เน้นคุณค่าของมนุษย์ ศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพของมนุษย์ และเคารพระบบคุณค่า ระบบคิดและวัฒนธรรมท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกัน เป็นการศึกษาที่หันหน้าเผชิญกับการพัฒนาสังคมโลกาภิวัตน์ด้วย การศึกษาคาทอลิกจึงเป็น กระบวนการที่ผสมผสาน หรือเป็น “รอยต่อ” ของกระแสสังคมแบบวัฒนธรรม หรือท้องถิ่นนิยม กับ กระแสสังคมโลกาภิวัตน์ ในคุณลักษณะดังกล่าวนี้ การศึกษาคาทอลิก สามารถเป็น “ทางเลือกทางการศึกษา” ของการพัฒนาประเทศ บนฐานของการใช้การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการพัฒนา ที่เน้น “คน” เป็นหลักและศูนย์กลางของการพัฒนา เช่น การพัฒนาประเทศที่ยึดปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักในการบริหารจัดการและพัฒนา ดังนั้นการศึกษาคาทอลิกเพื่อการพัฒนา ดังกล่าว จึงจัดเป็นยุทธศาสตร์ “เชิงรุก” ของการศึกษาคาทอลิกสำหรับการพัฒนาสังคมไทยในอนาคต

4.2. ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาคาทอลิกในอนาคต

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า คุณลักษณะที่สำคัญและเด่นชัดของการจัดการศึกษาคาทอลิกที่ผ่านมาทุกยุคสมัย ได้เน้นความสำคัญหรือเอาใจใส่ต่อองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ ครู และหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน จึงได้ยุทธศาสตร์ เพื่อให้การจัดการศึกษาคาทอลิกมีเอกลักษณ์ของตนเองอย่างต่อเนื่อง 2 ประการ ได้แก่

4.2.1. ครูคือบุคคลสำคัญของการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ ดังเห็นได้ว่าตลอดยุคสมัยต่างๆ มีฆ่านารีและผู้บริหารการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับบุคลากรครูที่มีคุณภาพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นแบบอย่างและผู้ประสิทธิประสาทวิชา เพราะฉะนั้นการศึกษาคาทอลิกจึงใส่ใจต่อคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ การมองเห็นความสำคัญของครูนี้เองที่ทำให้การศึกษาคาทอลิกมีระบบบำรุงรักษากรูของคาทอลิกให้มีคุณค่าเหมาะสมกับการเป็น “แม่พิมพ์” และบุคคลผู้สร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ

4.2.2. หลักสูตรการศึกษาคาทอลิก ในอนาคตการศึกษาคาทอลิกจะต้องจัดทำหลักสูตรการศึกษาที่แสดงเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อเป็นมาตรฐานการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการคุณธรรมและจริยธรรมของการจัดการศึกษาคาทอลิกเอง และเป็นทางเลือกทางการศึกษาสำหรับการจัดการศึกษาในสังคมไทย เหมือนดังเช่นในสมัยอยุธยาที่การศึกษาคาทอลิกมีหลักสูตรของตนเองเฉพาะที่เป็นทางเลือกทางการศึกษาของเยาวชน นอกเหนือจากระบบการศึกษาไทย

ข้อเสนอแนะ

ภาพการศึกษาภาคทอติก และแนวคิดที่พัฒนาต่อเนื่องในมิติด้านประวัติศาสตร์ และ แนวโน้มอนาคต เป็นกระแสเรียกร้องท่ามกลางการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ ที่ทุกส่วนของสังคม ต้องระดมสรรพกำลัง ร่วมมือกันในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาคณะและพัฒนาประเทศชาติในที่สุด

ภารกิจด้านการศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดสำหรับผู้มี อำนาจหน้าที่ทางการศึกษา เป็นภาพการทำงานร่วมกันตามหลักการ 3 ข้อ คือ การศึกษาเป็นของ ทุกคน ทุกสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการจัดการศึกษาต้องพัฒนาสาระ และกระบวนการ เรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง นี่คือหลักแห่งการปฏิรูปการศึกษา เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่แห่ง การจัดการศึกษา ในการศึกษาวิจัยพบว่าภารกิจมากมายและหนักสำหรับการดำเนินงานด้านการศึกษา ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ และมีข้อเสนอแนะบางประการ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 นโยบายการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นแนวทางใหม่ ที่รวมพลังพื้นฐานแห่งคุณภาพการพัฒนาคณะเป็นหนึ่งเดียว เป็นภารกิจที่ต้องการผลसानให้เกิด กระบวนการที่ดีกว่า รัฐจะต้องกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศ ให้การศึกษาที่ยึดหลักคำสอน ของศาสนา และวัฒนธรรมเป็นฐานสำคัญในเชิงแนวคิดแบบบูรณาการ เพื่อให้ฐานของสังคมไทย ที่มั่นคงด้วยพลังแห่งคุณธรรมความดีแห่งศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และกำหนดการพัฒนา ด้วยพลังภูมิปัญญา ที่ใช้แนวคิดและยุทธศาสตร์การประยุกต์ใช้ตั้งแนวทางการศึกษาภาคทอติกที่ เด่นชัดด้านบูรณาการคุณธรรมจริยธรรม บนหลักแห่งปรัชญาการศึกษาที่ชัดเจน และฐานคิดแห่ง ระบบคุณค่าการศึกษาไทย ที่พิจารณาบนหลักธรรมชาติของการศึกษา 4 ประการคือ คุณค่าของการ ศึกษาไทยบนฐานแนวคิดปรัชญา การกำหนดบทบาทหลักของผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาสำหรับ ประชาชน หลักสูตรและเนื้อหาสาระของการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย และ สภาพแวดล้อมทางการศึกษา เพื่อเป็นฐานคิดหลักในการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาแห่งชาติ ที่ ต้องบูรณาการด้านศาสนา และวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

1.2 การกำหนดนโยบายทางการศึกษา พึงให้ความสำคัญกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาให้เหมาะสมกับสังคมไทยที่พึงประสงค์ และเปลี่ยนแปลงเป็น ฐานแรก ลำดับต่อมาคือการศึกษาต้องเป็นเครื่องมือทางยุทธศาสตร์การบริหารจัดการประเทศเพื่อ การพัฒนาอย่างสมดุลในด้านการจัดระเบียบทางสังคม การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและ คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ การศึกษาเพื่อการพัฒนาการเมืองและบทบาทการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน การศึกษาเพื่อการสืบสานและพัฒนาวัฒนธรรม การศึกษาเพื่อการ พัฒนาศาสนา และการศึกษาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ตามแนวคิดที่ได้จากการศึกษาภาคทอติกในบริบทของสังคม

2. ข้อเสนอแนะหน่วยงานปฏิบัติ

2.1. แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับการสร้างสังคมพึงประสงค์ ตามแนวคิดของแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ กับแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ จะต้องเป็นการจัดการศึกษาที่ยึดหลักศาสนาและพลังทางภูมิปัญญาไทยเป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อเป็นหลักสำคัญสำหรับการประยุกต์ใช้ และเน้นให้การจัดการศึกษาพัฒนากระบวนการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมในการจัดการศึกษา เพื่อให้แนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22, 23, 24 และ 26 ให้เกิดผลอย่างมีคุณภาพตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

2.2. รัฐพึงส่งเสริมให้งบประมาณสนับสนุนสภาการศึกษาคาทอลิก (ประเทศไทย) จัดทำหลักสูตรการศึกษาที่เน้นบูรณาการ และกระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2.3. สภาการศึกษาคาทอลิก(ประเทศไทย) พึงจัดทำ คู่มือเอกสาร “ระบบบริหารงานการศึกษาคาทอลิกและมาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษา” เป็นระบบประกันคุณภาพและรับรองคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาคาทอลิกสำหรับการดำเนินงานของสถานศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย และสำหรับสถานศึกษาอื่นที่ประสงค์เข้าร่วมใช้ระบบบริหารงานการศึกษาแบบคาทอลิก

2.4. กลุ่มโรงเรียนสังฆมณฑลควรร่วมมือกันจัดระบบประกันคุณภาพด้านจริยธรรมและคุณธรรม เป็นแนวปฏิบัติสำหรับการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นหลักสำหรับโรงเรียนคาทอลิกในเขตสังฆมณฑล โดยเน้น ระบบการอภิบาลนักเรียนแบบรายบุคคลและแบบหมู่คณะ และระบบการเสริมสร้างค่านิยมทางสังคมอย่างเป็นระบบและกำหนดขั้นตอนการฝึกฝนให้นักเรียนได้เข้าถึงคุณลักษณะชีวิตเพื่อผู้อื่น เพื่อการเป็นบุคคลดีและมีจิตใจรับใช้สังคม

2.5. กลุ่มโรงเรียนคณะนักบวช ควรร่วมมือกันจัดทำ “คู่มือการจัดการศึกษาของคณะ” แสดงกระบวนการให้การศึกษอบรม การพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้วยจิตตารมณ์ของคณะนักบวชของตนอย่างเด่นชัด และสอดคล้องกับคุณลักษณะของครูและผู้บริหารการศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นหลักการจัดการศึกษาและการเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนและการประสานงาน

3. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ระบบการจัดการศึกษาคาทอลิกแบบเครือข่าย กลุ่มโรงเรียนสังฆมณฑล กลุ่มโรงเรียนคณะนักบวช และกลุ่มโรงเรียนฆราวาสคาทอลิกควรเสริมสร้างความร่วมมือกันเพื่อร่วมพัฒนาการจัดการศึกษา และเป็นผู้เสนอแนวคิด และ

ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาที่ดีสำหรับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาตามกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้

3.1. สถานศึกษาคาทอลิกในกลุ่มที่อยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ควรนำเสนอรูปแบบ หรือแนวทางร่วมมือกันพัฒนาหรือบริหารสถานศึกษาแบบเป็นนิติบุคคล ตามแนวทางการพัฒนาแบบให้สถานศึกษาเป็นฐานการพัฒนา เปลี่ยนจากการกำหนดจากส่วนกลาง สถานศึกษาคาทอลิกในกลุ่มที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง ควรนำเสนอแนวทางความร่วมมือในการจัดการบริหารสถานศึกษาแบบเป็นนิติบุคคลแก่สถานศึกษาในอำเภอเมือง ในบริบทสังคมที่กำลังพัฒนา และกลุ่มสถานศึกษาคาทอลิกในกลุ่มที่อยู่ในเขตพื้นที่ชนบท ควรนำเสนอแนวทางความร่วมมือในการจัดสถานศึกษาแบบเป็นนิติบุคคลแก่เพื่อนสถานศึกษาในชุมชน ในบริบทของการพัฒนาชุมชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้พลังภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อรวมกลุ่มคนในชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยกำหนดเป็นแผน 3 ปี

3.2. กลุ่มโรงเรียนสังฆมณฑล กลุ่มโรงเรียนคณะนักบวช กำหนดแผนการพัฒนาร่วมกัน ทั้งในด้านคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ หลักสูตรการฝึกอบรม และประสานร่วมจัดการฝึกอบรมร่วมกัน เพื่อเป็นฐานของการจัดตั้งสถาบันคาทอลิกเพื่อการผลิตครูและพัฒนาครู ส่งเสริมและสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับครูที่มีคุณภาพและมีจิตตารมณ์ที่ชัดเจน ในการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมนักเรียน โดยกำหนดเป็นแผน 5 ปี

3.3. สถานศึกษาคาทอลิกร่วมมือกับสภาการศึกษาคาทอลิก(ประเทศไทย) จัดทำหลักสูตรการศึกษาที่เน้นการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม กำหนดเป็นแผน 5 ปี

3.4. สภาการศึกษาคาทอลิก(ประเทศไทย) กำหนดแรงจูงใจผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งให้เกิดพลังร่วมในการจัดทำแผนแม่บทการจัดการศึกษาคาทอลิก ระดับชาติ โดยการทำการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ทุกส่วนได้มีบทบาท มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทและร่วมมือกันในการนำไปใช้ พร้อมกับมีระบบกำกับติดตามและประเมินผลเพื่อการพัฒนา กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการต่อเนื่อง ซึ่งจะเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2546 ตามข้อบังคับของที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

การศึกษาวิจัยเอกสาร หรือการวิจัยประวัติศาสตร์ เป็นงานที่มีคุณค่าเข้าถึงจิตใจแห่งความพยายาม และพากเพียรของมนุษย์ ที่มุ่งศึกษาร่องรอยของพฤติกรรมสังคม ในบริบทและสถานการณ์ทางสังคม ได้ค้นพบแนวคิดการศึกษาเชิงสหอัตวิสัย หรือการศึกษาเพื่อเข้าใจประวัติศาสตร์เชิงอัตวิสัย เข้าถึงแก่นประวัติศาสตร์อย่างที่เป็นจริง เข้าใจถึงคุณลักษณะของสังคมไทย และมองเห็นร่องรอยของอดีต บนรอยเชื่อมต่อของปัจจุบัน ศึกษาคาทอลิก

ปรากฏเป็นความพยายามของมนุษย์ที่ได้อุทิศตนเสียสละ เป็นอนุสรณ์การสร้างฐานการศึกษา สำหรับสังคมไทย จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัย “วิวัฒนาการของการจัดการศึกษาของ สังคมชนบท” แต่ละสังคมชนบท

การวิจัยอนาคต เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อศึกษาแนวโน้มของสังคมอนาคต และ ยุทธศาสตร์การจัดการ หรือแนวทางที่ดีสำหรับการพัฒนาสังคมให้สอดคล้องกับสภาพสังคม หรือ บริบททางสังคม การศึกษาทำให้มองเห็นทิศทางที่จะมุ่งไปให้ถึง จึงมีข้อเสนอให้ กลุ่มโรงเรียน คณะนักบวช ได้ศึกษาวิจัยอนาคต เกี่ยวกับอนาคตภาพของการจัดการศึกษาของคณะนักบวช เพื่อจะ ได้เห็นวิสัยทัศน์การพัฒนาและการเตรียมบุคลากรสำหรับภารกิจในวันข้างหน้าได้อย่าง พอเพียง และมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาการศึกษาคาทอลิกและการพัฒนาสังคมไทย

ข้อเสนอแนะที่ค้นพบจากการวิจัย พบว่า ความพยายามของมิชชันนารีมีมุ่งมั่นและ อุทิศตนจัดการศึกษาสำหรับสังคมไทย ในบริบทสังคม ได้เกิดผลให้การศึกษาคาทอลิกมีฐานมั่นคง ในปัจจุบัน สิ่งเหล่านั้นได้เกิดขึ้นในกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามยุคสมัย คงเหลือ แต่ชีวิตที่ทิ้งไว้ในความทรงจำของสังคม ผลงานสำคัญของมิชชันนารีเป็นทั้งความสำเร็จในการจัดการ ศึกษาในสมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ที่แลออกมาด้วยชีวิตโดยอุทิศตนอย่างมาก แต่ผลสำเร็จที่สำคัญของมิชชันนารีที่มอบให้สังคมการศึกษาคาทอลิกคือ การค้นหาวิธีการที่จะ เสนอรูปแบบวิธีการ และแนวการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับคนไทย สังคมไทยมากที่สุด เช่น ความพยายามของพระสังฆราชลาโน ที่อุทิศตนอย่างนักรบ ทำงานทั้งด้านเผยแผ่ศาสนา จัดการ ศึกษาทั้งวิทยาลัยการศึกษาและสามเณรลัย เขียนหนังสือจำนวน 26 เล่ม เป็นภาษาไทย ภาษาพะโค และภาษาบาลี การอุทิศตนอย่างเต็มชีวิตในการจัดการศึกษาของบาทหลวงลึงกลั้วส์ และบาทหลวง รุสต์ ความพากเพียรพยายามของบาทหลวงกอลมเบต์ที่ได้จัดตั้งโรงเรียนอัสสัมชัญ และโรงเรียน อัสสัมชัญคอนแวนต์ แต่ที่สำคัญคือ การเสียสละมอบผลงานของตนให้คณะภราดาเซนต์คาเบรียล และคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร จัดการศึกษาแทนที่ที่ท่านได้จัด เพื่อให้สังคมไทยได้รับการ ศึกษาในรูปแบบใหม่ที่ดีกว่า และการอุทิศตนของพระสังฆราชเวย์ ปรากฏเป็นผลสำเร็จหลายด้าน

ชีวิตและจิตใจแห่งวีรชน หรือนักบุญของนักการศึกษาคาทอลิกในประวัติศาสตร์ จึงเป็นฐานรากแห่งการทำงานพัฒนาการศึกษาคาทอลิกในประเทศไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ สังคมไทย และคนไทยทุกคน

สำหรับแนวทางการพัฒนาการศึกษาคาทอลิกไทย พบว่าแนวการจัดการศึกษาที่ยึด ปรัชญาการศึกษาคาทอลิก และคำสอนศาสนาเป็นหลักในการจัดการศึกษา การจัดระบบการ บริหารงานแบบเครือข่ายและสภาการศึกษาคาทอลิก(ประเทศไทย) เป็นระบบการจัดการที่ดี และ เหมาะสม เป็นฐานสร้างความเจริญที่ดีกว่าสำหรับการพัฒนาในอนาคตได้

ส่วนสำคัญแห่งชีวิตการศึกษาคาทอลิกเพื่อการพัฒนาสังคมไทยนั้น การศึกษาคาทอลิกต้องซื่อสัตย์ต่อการรับใช้สังคมไทย และประชาชนตลอดไป ด้วยการศึกษาก่อสร้างคนยากจนให้เป็นคนร่ำรวย ช่วยเหลือคนด้อยโอกาสและพิการให้ชีวิตนี้มีคุณค่า เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศประเทศไทยให้อุดมด้วยคุณธรรมและชีวิตที่อุทิศตน เป็นแบบอย่างสำหรับคนในสังคมไทย

ที่สุด การศึกษาคาทอลิกต้องก้าวเดินต่อไป เพื่ออนาคตแห่งยุคการศึกษาคาทอลิกที่ต้อง "ผลิตดอก ออกผล" สำหรับสังคมไทย ให้ผลนั้นเป็นผลที่ได้รับการหวานต่อไป และเกิดผลดีในพื้นที่แผ่นดินห่างออกไป เป็นต้นในชนบทไทย